

Agata Domachowska

IV Szczyt Albańskiej Diaspory: polityczne gesty bez konkretnych decyzji

W dniach 13-15 kwietnia 2026 r. w Tiranie odbył się z inicjatywy premiera Ediego Ramy IV Szczyt Albańskiej Diaspory, zorganizowany przez albańskie Ministerstwo ds. Europy i Spraw Zagranicznych, mający na celu wzmocnienie współpracy i więzi między Albanią a jej społecznościami za granicą.

Czwarty Szczyt Albańskiej Diaspory (*Samiti IV i Diasporës Shqiptare*)¹, zorganizowany przez albańskie Ministerstwo ds. Europy i Spraw Zagranicznych pod auspicjami premiera Ediego Ramy, odbył się w dniach 13-15 kwietnia 2026 r. Zgodnie z danymi opublikowanymi w 2025 r. przez albański Instytut Statystyczny (*Instituti i Statistikave*, INSTAT) ok. 2,25 mln Albańczyków żyje obecnie poza granicami państwa. Szczyt zgromadził przedstawicieli albańskiej diaspory, instytucji państwowych, biznesu, środowiska akademickiego oraz społeczeństwa obywatelskiego. W jego ramach odbyło się 18 paneli, poświęconych m.in. współpracy gospodarczej, inwestycjom diaspory, turystyce, edukacji, innowacjom i cyfryzacji. Szczególną uwagę zwrócono na kwestie zachowania tożsamości kulturowej i językowej Albańczyków, zaangażowania młodzieży diaspory w życie społeczne i polityczne oraz budowania trwałych mostów komunikacji między albańskimi specjalistami na całym świecie. Podczas ceremonii otwarcia szczytu prezydent Albanii, Bajram Begaj, odznaczył kilku wybitnych reprezentantów albańskiej diaspory.

Premier Edi Rama w swoim wystąpieniu podkreślił przede wszystkim, że dzisiejsza Albania nie jest już krajem oczekującym od diaspory jedynie pamięci czy przekazów pieniężnych – to „kraj w transformacji, ogromny plac budowy, który zaprasza Was do udziału w inwestycjach, innowacjach, środowisku akademickim oraz kształtowaniu przyszłości”².

Zwracając uwagę na skalę przemian, jakie zaszły w państwie od początku lat. 90. XX wieku, premier Edi Rama wskazał: „[z]aczynaliśmy z PKB poniżej 10 miliardów euro. Dziś wynosi ono 27 miliardów, z celem 35 miliardów do końca dekady. Zaczynaliśmy z dochodem na mieszkańca poniżej 3 tysięcy euro. Dziś przekracza on 11 tysięcy, z celem ponad 15 tysięcy do 2030 roku. Zaczynaliśmy z nieco ponad 2 milionami odwiedzających, licząc nawet powracających obywateli jako turystów. Dziś Albania przyjmuje rocznie 12 milionów turystów i przekroczyła poziom 1,6 miliarda euro inwestycji zagranicznych”³. W tym kontekście zaznaczył również, że celem jego rządu jest sfinalizowanie do końca 2027 r. negocjacji akcesyjnych z Unią Europejską, co umożliwiłoby Albanii przystąpienie do tej organizacji najpóźniej w 2030 r. Na zakończenie wystąpienia zwrócił się do przedstawicieli diaspory z zaproszeniem do wspólnego działania na rzecz dalszego rozwoju kraju.

Należy dodać, że w szczycie, obok przedstawicieli diaspory, wzięli udział również czołowi politycy albańscy z regionu bałkańskiego, w tym m.in. wicepremier Kosowa Glauk Konjufca, były premier Czarnogóry Dritan Abazović oraz Ali Ahmeti, lider największej albańskiej partii opozycyjnej w Macedonii Północnej – Demokratycznego Związku na rzecz Integracji (*Bashkimi Demokratik për Integrim*, BDI).

¹ Pierwszy Szczyt Albańskiej Diaspory został zorganizowany w 2016 r. również przez rząd premiera E. Ramy (kolejne odbyły się w 2019 r. i 2023 r.). Od tamtego czasu doszło do wyraźnej intensyfikacji działań rządu w tym obszarze. W szczególności rząd zaczął regulować relacje z diasporą – w 2018 r. przyjęto ustawę o diasporze. Na lata 2026-2030 przygotowano natomiast nową strategię rządową dot. diaspory (*Strategjia Kombëtare e Diasporës 2026-2030*).

² *Fjala e Kryeministrit Edi Rama në Samitin e IV të Diasporës*, 14.04.2026, <https://www.kryeministria.al/newsroom/fjala-e-kryeministrit-edi-rama-ne-samitin-e-iv-te-diaspores/> [16.04.2026].

³ Ibidem.

Komentarz

Głosy formułowane przez przedstawicieli albańskiej diaspory uczestniczących w szczycie wskazują na wyraźną rozbieżność między deklarowaną a rzeczywistą rolą diaspory w polityce rządu Albanii. Pomimo podkreślonej w retoryce „strategicznej funkcji” diaspory, w praktyce jej znaczenie ma w dużej mierze charakter symboliczny i propagandowy, a nie instytucjonalny. Wskazuje się m.in. na brak realnych mechanizmów włączania diaspory w procesy decyzyjne oraz ograniczoną skuteczność kolejnych inicjatyw podejmowanych przez władze. Organizowany przez rząd w Tiranie szczyt czy konferencje nt. diaspory nie doprowadziły dotąd do powstania silnych relacji między państwem a społecznościami emigracyjnymi.

Istotnym problemem pozostaje instrumentalizacja diaspory, która postrzegana jest przede wszystkim jako źródło transferów finansowych⁴ oraz potencjalne głosy wyborcze. W tym kontekście wskazuje się m.in. na zmiany wprowadzone przed poprzednimi wyborami parlamentarnymi w maju 2025 r. („Komentarze IEŚ”, nr 1352), kiedy albańska diaspora uzyskała możliwość udziału poprzez głosowanie korespondencyjne („Komentarze IEŚ”, nr 1338). W rezultacie wśród części albańskiej diaspory panuje przekonanie, że jest ona traktowana przez władze w Tiranie raczej jako przedmiot polityki niż jej podmiot, co prowadzi do narastającego deficytu zaufania wobec albańskich instytucji państwowych.

W związku z tym diaspora domaga się depolityzacji relacji z państwem – tak aby nie była wykorzystywana przez jakąkolwiek partię polityczną. Jej zdaniem, relacje te powinny mieć charakter narodowy, oparty na wzmacnianiu tożsamości narodowej oraz budowaniu jedności. Jednocześnie – jak zauważono – wykorzystywanie diaspory w procesach wyborczych prowadzi do powstawania sztucznych podziałów wewnątrz samej społeczności emigracyjnej. Tego rodzaju praktyka niesie ryzyko podziału diaspory na „obozy polityczne”, które zaczynają rywalizować między sobą, osłabiając tym samym swój potencjał działania.

Krytyczne głosy przedstawicieli diaspory wskazują, że dotychczasowe działania państwa – takie jak organizacja szczytów czy tworzenie wyspecjalizowanych instytucji – nie przekładają się na rzeczywiste warunki sprzyjające powrotom Albańczyków do ojczyzny ani długofalowemu zaangażowaniu emigrantów. Wręcz przeciwnie – wielu z nich wciąż decyduje się na emigrację, która od dekad stanowi kluczowy problem dla kolejnych rządów Albanii. Członkowie diaspory zwracają uwagę, że przed powrotem do ojczyzny lub dokonaniem tu inwestycji powstrzymują ich przede wszystkim korupcja, niepewność prawna, słabość instytucji wymiaru sprawiedliwości, brak transparentności, problemy własnościowe oraz poziom bezpieczeństwa inwestycyjnego.

Przedstawiciele diaspory albańskiej w trakcie dyskusji zwracali również uwagę na brak spójnych i trwałych mechanizmów instytucjonalnych umożliwiających realne uczestnictwo diaspory w życiu publicznym. Pomimo licznych deklaracji nie odnotowano znaczącego postępu w zakresie reprezentacji politycznej diaspory ani efektywnego wykorzystania jej potencjału w takich obszarach, jak transfer wiedzy, innowacje czy rozwój gospodarczy. W rezultacie potencjał ekonomiczny i intelektualny diaspory pozostaje w dużej mierze niewykorzystany.

⁴ Szacuje się, że przekazy pieniężne (*remittances*) wysyłane do Albanii stanowią znaczącą część jej produktu krajowego brutto (PKB): w 2024 r. wyniosły ok. 2,3 mld dolarów, czyli ok. 8,4% PKB, według danych Banku Światowego. W przypadku braku tych przekazów poziom ubóstwa w Albanii byłby znacząco wyższy. Co więcej, dla wielu albańskich rodzin te środki stanowią jedyne źródło dochodu.